

Beaivi/Dato 27.10.2021
Čuj./Referanse 2021/1163-2

Olaf Trosten

Lávdegoddi/Utvalg
Kommunestyret

Čoahkkináššer/Møtesaknr

Čoahkkinbeaivi/Møtedato

Gulaskuddan - Evttohus sámelága rievdadeamit / Høring - Endringer i sameloven

Kommunestyrets behandling ps sak 53/21:

Enstemmig vedtatt:

Vedtak:

Unjárgga gielda evttoha addit čuovvovaš gulaskuddancealkámuša Gieldda- ja ođasmahttindepartementii sámelága rievdadeami ektui / Unjárgga gielda/Nesseby kommune gir følgende høringsinnspill til Kommunal- og moderniseringsdepartementets forslag til endringer i sameloven:

Gulaskuddancealkámuš / høringsinnspill

Unjárgga gielda lea hui duhtavaš leat giellaovddidan gielda. Gildii leat dat buori sáгат, ja addá gildii eanet vejolašvuodaid nannet sáme giela geavaheami, ja ožžodit eanet olbmuid geat beaivválaččat hállet sáme giela.

Jus stáhta duođas áigu aktiivvalaččat nannet sáme gielaid ja sámi kultuvrra, ferte stáhta lasihit guovttegielat doarjaga vai dát doarjja duođas gokčá guovttegielat gielddaid giellagoluid. Guovttegielat gielddas leat lassigolut mat leat ollu stuorit go guovttegielatdoarjja. Go guovttegielatdoarjja lea uhci, gielddat eai beasa nannet ja ovdánahttit giela buoremus vuogi mielde gieldda ássiide. Meronštállannjuolggadusat dagahit boasttu juohkima gielddaid gaskkas. Go bálvalanoassi lea 35% ollislaš guovttegielat doarjaga rámmas gielddaide ja dat juhkkovuvvo mearriduvvon vuogi mielde. Otná juogadanvuohki addá eanet doarjaga muhtun gielddaide. Dát dagaha ahte guovttegielatvuodaruđat rievdet jagis jahkái, ja dagaha váttisvuodaid gildii go ovdagihtii ii dieđe man olu ruhta boahtá boahte jagi. Mii danin evttohit, jus juohkin dainna lágiin joatká, de bálvalusoasi proseantaoasi berre sakka unnidit.

Go dál stáhta juohká guovttegielat gielddaid ođđa kategorijjaide, ferte maid stáhta addit gielddaide vejolašvuodaid olahit iežas gielalaš geatnegasvuodaid. Lasi guovttegielatdoarjja addá sámegiela ovdánahttingildii Unjárgii buori vejolašvuodaid joatkit postiivalaš ovdáneami ja giellanannenbargguin.

Departemeanta evttoha ahte Sámediggi oažžu láhkavuodu addit lánkanjuolggadusa guovttegielatvuodaruda juolludeapmái. Dát attášii gielddaide buoret einnostonvejolašvuodaid ja Unjárgga gieldda mielas dat lea buorre.

Dulkonlága 6. paragrafa mielde almmolaš ásašusat galget dulkka geavahit go dat vuolgá lágas, ja 7. paragrafas gis gáibiduvvo geavahit dulkka mas lea gelbbolašvuhta. Go olmmoš gulahallá almmolaš ásašusain lea dárbbášlaš beassat iežas giela geavahit. Dulkon lea guovddáš veahkkegaskaoapmi virggehasaide go sii eai máhte geavaheaddji giela. Almmolaš ásašusain ii leat alohii dulka doppe. Danin ferte dulkonfálaldaga telematihka bokte ovddidit ja viiddidit. Sámegiela dulkaoahpahuš ja autorisašuvdna dulkkaide addá geavaheaddjiide buoret oadjebasvuoda ja luohhtevasvuoda dulkoma hárrái.

Goalmmát kapihttalis lea sáhka makkár vuoigatvuoha olbmui lea oaččut vástádusa sámegillii. Departemeantta evttoha vuoigatvuoda vástádusa sámegillii oaččut, ii galgga gustot seammá ládje buot gielldakategorijain. Ovdánahttingielddain, nu go Unjárggas, lea olbmui vuoigatvuoha oažžut vástádusa sámegillii, sihke njálmmálaččat ja čálalaččat. Unjárgga giela doarju dán vuoigatvuoda nannema, go lea dehálaš vuoigatvuoha olbmui go sii galget gulahallat gielddain. Dát vuoigatvuoha maid guoská báikkálaš gielddaidgaskkalaš ásašusaide, mii maid lea buorre. Go olbmot galget gulahallat eará almmolaš ásašusain mat galget bálvalit olbmuid geat orrot giellaovdánahttingielddain, ferte vuoigatvuoha oaččut vástádusa sámegillii sihke njálmmálaččat ja čálalaččat, ii ge dušše nu go odne, čálalaččat.

Eará gielldakategorijjaide evttoha departemeanta guokte molssaevttolaš čovdosa. Goabbat čovdošin galget gielddat ieža mearridit galgá go giela addit álbmogii vuoigatvuoda oažžut vástádusa sámegillii gielddas. Dakkár čovdosat duvdet eaŋkilolbmui ovddasvástádusa gáibidit sámegillii gulahallat gielddain, ja dakkár dillii buktá olbmui vátisvuodaid go galget sámegillii gulahallat gielddain. Go olbmui eai leat čielga gielalaš vuoigatvuodát, čuoheá dát giellageavaheapmái mii goit ii de ovdán.

Departemeanta heaittiha geavahit doaba “regionálalaš ásašus”. Olbmui lea vátis earuhit gaskal regionála ja eará ásašusain, ja de lea buorre go dát heaittihuvvo. Riikaviidosas almmolaš ásašusaid listu gos namuhan ásašusat leat geatnegahtton gulahallat olmuiguin sámegillii berre dađistaga guhkiduvvot.

Njealját kapihttalis lea sáhka diehtujuohkingeatnegasvuodas.

Almmolaš orgánaid diehtujuohkingeatnegasvuoda mearrádus mii muitala geavaheddjiid rivttiid birra hállat sámegiela ferte ođasmahttojuvvot evttoha departemeanta. Gáibiduvvo ahte orgána galgá aktiivvalaččat muitalit dan mearrádusa birra. Galgá leat mihttomearri ahte eambbosat besset diehtit rivttiideaset birra go geavahit almmolaš bálvalusaid. Lea buorre ahte orgána ferte lánhit dili vai olbmuid rievttit oažžut vástádusa sámegillii boahtá oidnosii ja lea álki gávdnat.

Viidat kapihttalis lea sáhka mo jorgalit njuolggadusaid ja almmolaš dieđuid.

Buot almmuhusat, maiddá digitála, galget leat sihke sáme- ja dárogillii. Lea dehálaš ahte láhka deattuha dan danne go sámegeielat almmuhusat maid čalmmustuhttet sámegeiela. Sámeláhka §3-2, gáibida ahte almmolaš skovit báikkálaš ja regionála orgánain galget leat sihke sáme- ja dárogillii. Lea fágadepartemeantta ovddasvástádus fuolahit ahte lágat ja njuolggadusat jorgaluvvojit ja ođasmahttojuvvojit buot sámegeielaide oaivvilda Unjárgga gielddá. Dát lokte giela stáhtusa, ja dat čalmmustahtta ja ovddida iešguđet fágatearpmaid ja sámegeiela geavaheami. Diehtujuohkin otná fálddagaid birra ferte buoret láchit ja buohtalastit cealká Unjárgga gieldda.

Guđát kapihttalis lea sáhka sámegeiella gieldda hálddahasas.

Departemeanta evttohusa mielde gáibiduvvo giellaovdánahttingielddain ahte sámegeiella galgá leat dássádit dárogielain gieldda hálddahasas. Unjárgga gieldda lea ilus go gielddat sáhttet leat mielde sámi gielain loktet árvi dán láchká, maiddá hálddahasgiellan.

Unjárgga gieldda meidne lea dehálaš addit bargiide gelbbolašvuodáloktema vai sis leat veahkkeneavvut duohtandahkat ollislaš dáseárvu gielaide gaska.

Stáhta berre alidit guovttegielalašvuodaruđa nu ahte lea vejolaš bargiide oaččut permišuvdna báikkáin vai sáhttet loktet sin gelbbolašvuoda sámegeielas.

Joatkit njuolggadusa mii addá vuoigatvuoda oaččut permišuvdna báikkáin, lea buorre váikkuhangaskaoami nu go sámelága paragrafa 3 – 7 cealká. Sámi allaskuvla ja universiteathtat berrejit fállat gelbbolašvuodálokten gáiddusoahpahusa bokte.

Čihččet kapihttalis lea sáhka galgá go gielddaide ja fylkkagielddaide bidjat gáibádusaid plánabargguin maid nannet sámegeiela. Gielddat ja fylkkagielddat sámi giellaguovllus galget suokkardit sámegeiela hástalusaid gieldda plánastrategiijas evttoha departemeanta. Unjárgga gielddat oainnu mielde sáhtta dán čađahit konkrehtalaš giellanannendoaimmain gielddaplánas. Dát oassi gulašii servodatoassái gielddaplánenbarggus ja atšašii gielddaide reaiduid beaivválaš giellabargui.

Gávccát kapihttalis lea sáhka mo sámegeielat bargiid hahkat.

Almmolaš virggiide lea hui stuorra dárbu sámegeielat bargiide. Departemeanta čalmmusta ahte lea lohpi gáibidit sámegeielmáhtu dárbašlaš gelbbolašvuodan barguibidjamis. Dát lea buorre čalmmusteapmi, go leat ollu virggit gos buorre sámegeielmáhttu lea dárbašlaš, sihke njálmmálaš ja čálalaš, dahje goappašagat.

Unjárgga gieldda doarju Sámi giellalávdegotti evttohusa gos ohccin geat máhttet sámegeiela ja muđui lea seammá gelbbolašvuodta go earáin, galgá leat ovdamunni go virgáibidjet almmolaš virggiide go virgáibidji orgána galgá gokčat sámi ovdánahttingieldda.

Giellabarggu boahteáigái lea dárbašlaš mearridit makkár politihkalaš ja hálddatlaš rolla Sámedikkis galgá leat. Sámediggái ferte sihkkarastit buori ja einnostahtti ruhtadili vai Sámediggi beassá áimmahuššat iežas našuvnnahuksejeddji saji. Stáhta ferte buriid konsultašuvdnaortnegiid sihkkarastit, ja Sámediggái berre bidjot mearriduvvon proseantaoassi stádabušehtas.

Nesseby kommune er svært tilfreds med å være en språkutviklingskommune. Dette er positivt for kommunen, og vil gi Nesseby kommune flere muligheter til å styrke bruken av samisk språk, og få flere som snakker samisk daglig. For å muliggjøre en reell og aktiv styrking av samiske språk og kultur, må staten øke tospråklighetsbevilgningene slik at de dekker de reelle kostnadene ved å være en tospråklig kommune. Merkostnadene ved å være en tospråklig kommune overstiger tospråklighetstilskuddet. Dette gir ikke kommunene anledning til å styrke og utvikle det samiske språket til beste for befolkningen.

Beregningen av tospråklighetstilskuddet gir en skjevdeling mellom kommunene. Dette skjer ved at betjeningsdelen som utgjør 35% av den totale tospråklighetsrammen til kommunene fordeles etter gitte måleenheter. Dette fører til at størrelsen på tospråklighetsmidlene endrer seg fra år til år, og gir kommunen dårligere forutsigbarhet. Vi vil derfor foreslå at dersom denne fordelingsmodellen fortsetter, bør prosentandelen av betjeningsdelen bli mye mindre. Når det lages nye kategorier av tospråklighetskommunene, må staten også gi kommunene muligheter for å etterleve sine forpliktelser. For Nesseby som utviklingskommune, vil friske tospråklighetsmidler gi muligheter for å fortsette på den positive utviklingen og styrkingen av samisk språk.

Departementet foreslår at Sametinget får hjemmel til å gi forskrift om tildelingen av tospråklighetsmidlene. Dette vil gi kommunene bedre forutsigbarhet og Nesseby kommune mener at det er positivt.

Det lovfestes i tolkeloven § 6 at offentlige organer skal bruke tolk når det følger av lov, og § 7 stiller et krav om bruk av kvalifisert tolk. I kontakt med offentlige organer er det nødvendig å ha muligheter til å bruke sitt eget språk. Tolking er et sentralt hjelpemiddel for ansatte når de ikke behersker brukers språk. Det er ikke alltid de offentlige organer har tolk til stede. Derfor må tilbudet til tolking over telematikk utvikles og utvides. Samisk tolkeutdanning og autorisasjon for tolker vil gi brukerne større trygghet og tillit til tolkingen.

Kapittel 3 omhandler rett til svar på samisk. Departementet foreslår at rett til svar på samisk vil gjelde ulikt i kommunekategoriene. I utviklingskommunene, som Nesseby tilhører skal det fortsatt være et krav om rett til både muntlig og skriftlig svar på samisk. Dette er positivt, da dette er en viktig rettighet for enkeltpersoner i møte med kommunen. Det er videre positivt at dette også gjelder lokale interkommunale organ. I møte med andre offentlig organ med tjenestekrets som omfatter språkutviklingskommuner, bør mennesker ha rett til å få svar på samisk både muntlig og skriftlig, og ikke bare rett til skriftlig svar på samisk slik det er i dag. For andre kommunekategorier foreslår departementet to alternative løsninger som begge innebærer at kommunene selv skal treffe avgjørelser om rett til svar på samisk. Nesseby kommune mener at dette vil skyve ansvaret for å få snakke samisk i møte med kommunen over på den enkelte, noe som vil gjøre det vanskeligere for brukeren å få snakke samisk i møte med kommunen. En slik ordning vil ikke være med på å styrke det samiske språket.

Det er positivt at begrepet regionalt offentlig organ oppheves. Det er vanskelig for mennesker å skille mellom hvilke offentlig organ er regionale og andre. Det er viktig at listen over landsomfattende offentlige organer hvor samiske brukere skal ha rett til å få svar på samisk ved skriftlige henvendelser utvides.

I kapittel 4 omfatter informasjonsplikt. Departementet foreslår en ny bestemmelse om offentlige organers informasjonsplikt om muligheten av bruk av samisk. Det stilles krav til organet om at organet skal informere **aktivt** om bestemmelsen. Målsettingen er at flere skal være kjent med sine rettigheter i møte med det offentlige. Det er positivt at organet må legge til rette for at informasjon om rett til svar på samisk blir synlig og lett tilgjengelig.

Kapittel 5 omhandler oversettelse av regler og offentlig informasjon. Alle kunngjøringer, også elektroniske skal være på samisk og norsk. Det er viktig at dette presiseres i loven, da annonsering også på samisk er med på å synliggjøre det samiske språket. I ssamelovens § 3 – 2 gjelder krav om at skjema som brukes ved lokale eller regionale offentlige organ skal foreligge både på samisk og på norsk. Nesseby kommune mener at fagdepartementene må sørge for at både lover og forskrifter blir oversatt og oppdatert på de samiske språk. Dette øker status, synliggjøring og fremmer både læring av termer i de forskjellige fagområder og bruken av samisk språk. Unjárgga gielda/Nesseby kommune mener det er behov for bedre organisering og koordinering av informasjon om tilbud som allerede eksisterer.

Kapittel 6 omhandler samisk i kommunal forvaltning. Det skal stilles krav om at skal samisk være likestilt med norsk i den kommunale forvaltningen i språkutviklingskommuner. Nesseby kommune er positiv til at kommunene på denne måten kan være med på å løfte statusen til samisk språk, også som administrasjonsspråk. Nesseby kommune mener det er viktig å gi ansatte verktøy for å realisere full likestilling mellom språkene i form av kompetanseheving for de ansatte. Staten bør gjennom økte tospråklighetsmidler muliggjøre at ansatte får permisjon med lønn for å kunne heve sin kompetanse innen samiske språk. Å videreføre regelen om at retten til permisjon med lønn, er et bra virkemiddel, jfr samelovens paragraf 3 – 7. Samisk høgskole og universitetene bør kunne tilby kompetanseheving i form av nettundervisning.

Kapittel 7 ser på forslag om å innføre krav om kommunal og fylkeskommunal planlegging for å styrke samiske språk. Departementet foreslår en bestemmelse om at kommuner og fylkeskommuner i det samiske språkområdet skal drøfte utfordringene for samisk språk i kommunens planstrategi. Nesseby kommune mener at det må gjøres ved å innføre konkrete tiltak som styrker samisk språk i kommunal planlegging. Dette gjøres gjennom samfunnsdelen i kommuneplanen noe som gir kommunene verktøy til det daglige språkarbeidet.

Kapittel 8 omhandler rekruttering av samiskspråklig personell.

Det er et stort behov for personell med samiskkunnskaper til offentlige stillinger. Departementet ønsker å gjøre det tydeligere at det er adgang til å sette samiskkunnskaper som nødvendig kvalifikasjon ved ansettelser. Dette er et bra tiltak, da det er mange stillinger hvor det å ha gode samiskkunnskaper, muntlig eller skriftlige eller begge deler, er absolutt nødvendig.

Nesseby kommune støtter samisk språkutvalgs forslag om at ellers kvalifiserte søkere med etterspurte samiskkunnskaper, skal ha fortrinnsrett til ansettelse i offentlige organer med et virkeområde som dekker en språkutviklingskommune.

Unjárgga gielda/Nesseby kommune mener det er avgjørende for språkarbeidet at Sametinget får en avklart politisk og forvaltningsmessig rolle i den framtidige utøvelse av samisk språkarbeid. Sametinget må sikres en god og forutsigbar budsjettmessig situasjon for å kunne ivareta sin rolle som nasjonsbygger. Det må derfor sikres gode konsultasjonsordninger og forslaget om en fast prosentmessig andel for Sametinget i statsbudsjettet må derfor iverksettes snarest.

Bakgrunn for saken

Samisk språkutvalg leverte sin utredning NOU 2016: 18 *Hjertespråket* i oktober 2016. Språkutvalget foreslo lovendringer og tiltak på ulike departementers ansvarsområder. Som en del av oppfølgingen av rapporten, sender Kommunal- og moderniseringsdepartementet et forslag til endringer i samelovens språkregler på alminnelig høring. Departementet ønsker å gjøre endringer i regelverket for å legge til rette for at flere kommuner blir med i forvaltningsområdet for samisk språk, og med det er med på å bevare og utvikle de samiske språkene.